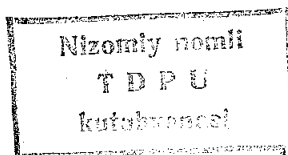

83.432
454
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ

Эргаш Ғозиев

ОНТОГЕНЕЗ ПСИХОЛОГИЯСИ

*Назарий-экспериментал
таҳлил*

У-7526/2

«NOSHIR»
Тошкент
2010

УДК: 37.015.32

28.03
F57

Ғозиев, Эргаш.

Онтогенез психологияси: назарий-экспериментал таҳлил / Э.Ғозиев; ЎзР олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон Миллий университети. - Т.: Noshir, 2010. 360 б.

ББК 28.03

Тақризчилар:

*Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университети
умумий психология кафедраси мудири, психология фанлари доктори,
профессор **З.Т. Нишонов**;*

*Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети
педагогик психология ва педагогика кафедраси мудири,
психология фанлари номзоди, доцент **Н.М. Мажидов**.*

Мазкур монография онтогенез психологияси муаммосига бағишланган бўлиб, унда психология фанида олиб борилган назарий-экспериментал тадқиқот натижалари таҳлил қилинган ва умумлаштирилган. Монографияда ушбу йўналишнинг мақсади, вазифалари, аҳамияти, принциплари, механизмлари, қонуниятлари, методологияси ва феноменологияси тўғрисида мукамал мулоҳазалар билдирилган. Соҳага доир узоқ ва яқин хориж мамлакатлари психологларининг назариялари, ёндашувлари талқин қилинган, ўзига хос жиҳатлари алоҳида ажратиб кўрсатилган.

Монография бир неча қисмдан иборат бўлиб, унда онтогенез психологиясининг ривожланиш босқичлари, мактабгача ёшдаги болалар психологияси, кичик мактаб ёшидаги ўқувчиларнинг психологик хусусиятлари, ўсмирлар психологияси, илк ўспиринлик ёшининг психологик хусусиятлари, ўспиринлик даврининг ўзига хослиги, етуқлик даври муаммолари, кексалик психологияси (психогеронтология) юзасидан фикр, мулоҳаза, мушоҳада баён қилинади. Шунингдек, инсон шахси камолотини аниқловчи методикалар, тестлар, методлар изчил равишда, иерархик тарзда жойлаштирилган.

Монография психологлар, социологлар ва педагогларга мўлжалланган.

ISBN 978-9943-353-37-4

© «Noshir» nashriyoti, 2010 й.

СЎЗ БОШИ

XX асрнинг охирида ижтимоий ҳаётимиздаги инқилобий ўзгаришлар, мустақиллик, республикамизда демократиянинг тантанаси учун кураш, ҳуқуқий давлат тузишга интилиш инсонпарвар психологиянинг қонуниятлари ва илмий материалларини ўрганиш, улардан турмушда оқилона фойдаланишни талаб қилади. Мазкур психологиянинг ғоялари эрк шарофати, демократик ҳаракатлар ва ошқораликнинг мамлакатимизда кенг қулоч ёйиши туфайли ижтимоий турмушнинг барча жабҳаларига кириб бормоқда.

Кўп йиллар мобайнида мустақилликка эришгунга қадар инсоннинг ҳақ-ҳуқуқларини чеклашга асосланган ижтимоий тарбия — халққа робот сифатида муносабатда бўлишга, уни буйруқни сўзсиз бажариш ва итоаткорликка одатлантиришга қаратилгани учун ҳақиқий этнопсихологик, умумпсихологик, ижтимоий—психологик ва психогеронтологик қонуниятларни фуқаролардан мутлақо сир тутган.

Озодлик бой маънавият ва руҳият илмидан оқилона, одилона ва омилкорлик билан фойдаланишни тақозо қилмоқда. Ҳозирга қадар ёш психологиясининг, яъни онтогенез психологиянинг соҳалари — чақалоқлик, гўдақлик, илк болалик, мактабгача, кичик мактаб, ўсмирлик, ўспиринлик, ёшлик, етуқлик, кексايш, кексалик даврлари бўйича бебаҳо илмий-амалий маълумотлар тўпланган. Эндиги, яъни XXI асрдаги асосий вазифа ана шу маълумотларни ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларида қўллашдан иборат. Одамга чақалоқлигидан кексалик давригача (онтогенезда) унинг ички имконияти, майли, иқтидори, истеъдоди, қобилияти, ақл-заковати, қизиқиши, иродаси, ҳис-туйғуси, диққати ва билиш (когнитив) жараёнларининг хусусиятларига биноан индивидуал муносабатда бўлиш онтогенез психологиясининг инсонпарварлик ғояларидан биридир. Унинг муҳим хусусияти ҳар бир даврдаги ривожланишнинг ўзига хос қулай (сензитив) ҳолатидан унумли фойдаланишдир ва фақат ана шундагина ўсишдан орқада қолишнинг олдини олиш мумкин.